

POLITIK FOR DANSK STØTTE TIL CIVILSAMFUNDET

INDHOLD

FORORD	3
INDLEDNING	4
MÅLSÆTNING OG MÅLGRUPPER FOR DANSK STØTTE TIL CIVILSAMFUNDET	7
AKTUELLE GLOBALE UDFORDRINGER OG MULIGHEDER	10
CIVILSAMFUND OG UDVIKLING	14
HOVEDELEMENTER I DEN DANSKE STØTTE TIL CIVILSAMFUNDSAKTØRER	17
PARTNERSKABER	18
KAPACITETSUDVIKLING	21
FORTALERVIRKSOMHED	24
SKRØBELIGE SITUATIONER	26
SAMARBEJDSMODALITETER	29
FOLKELIG FORANKRING OG OPLYSNINGSAKTIVITETER	34
MONITORERING OG RAPPORTERING	36

FORORD

Som udviklingspartner ønsker Danmark at fremme solidaritet mellem mennesker. Solidaritet skaber tillid og håb om en bedre fremtid. Det arbejde, som civilsamfundsaktører udfører over hele verden, er et vigtigt udtryk for solidaritet.

Eftersom civilsamfundet ofte repræsenterer rettighedshavernes stemme, er støtten til civilsamfundet central for den menneske-rettighedsbaserede tilgang til udviklingssamarbejdet. Civilsamfundet spiller ofte en afgørende rolle i kampen for fattige og ekskluderede gruppers basale menneskerettigheder, såvel som i opbygningen af disse gruppers kapacitet til at kæmpe for deres rettigheder. Deltagelse, inddragelse og råderum for et aktivt civilsamfund er centrale elementer i kampen for respekt for menneskerettigheder og fattigdomsbekæmpelse.

Strategien for dansk støtte til civilsamfundet i udviklingslandene fra 2008 har været grundlaget for den hidtidige danske civilsamfundsstøtte. Strategien er for nylig blevet evalueret, og selv om evalueringen ikke anbefalede grundlæggende ændringer i den danske støtte til civilsamfundet, pegede den på områder, som burde udvikles yderligere, såfremt Danmark ønsker at bevare og udnytte den høje grad af troværdighed, der er opnået som en stærk udviklingspartner for civilsamfundet.

Evalueringen indeholdt tre hovedanbefalinger: 1) Erstatte Civilsamfundsstrategien med en Civilsamfundspolitik, som støtter op om Danmarks udviklingsstrategi, "Retten til et bedre liv"; 2) Støtte danske civilsamfundsorganisationer i at udvikle innovative, effektive partnerskaber med civilsamfundsorganisationer i syd, som afspejler de nye tendenser i civilsamfundet i udviklingslandene; og 3) Bevare en blanding af finansieringsmekanismer, der reflekterer mangfoldigheden i civilsamfundet i udviklingslandene.

Denne politik introducerer en række nye aspekter i vores tilgang til civilsamfundsstøtten.

Politikken udstikker retningen for støtten til civilsamfund på tværs af alle former for samarbejde, ikke kun den støtte, der ydes gennem danske civilsamfundsorganisationer, men alle former for dansk bistand til civilsamfundet, uanset om den ydes på landeniveau, gennem tematiske programmer, eller gennem regionale og multilaterale organisationer. Politikken vil informere politikdialogen på alle niveauer.

Danmark vil fortsat støtte et uafhængigt, mangfoldigt civilsamfund gennem en bred vifte af samarbejdsformer. Dette omfatter støtte til traditionelle civilsamfundsorganisationer såvel som til nye typer civilsamfundsaktører. Dansk støtte til civilsamfundet vil blive tilpasset de faktiske forhold i den enkelte kontekst og vil omfatte støtte til innovative indsatser.

Danmark vil også fremover støtte strategiske partnerskaber med danske civilsamfundsaktører, som forventes at være åbne for fornyelse og demonstrere deres tillægsværdi for civilsamfundet i det globale syd i forhold til at levere udviklingsresultater. Lige-værdige partnerskaber er en forudsætning for dette.

Kapacitetsudvikling, fortalervirksomhed og netværk vil fortsat være de veje til forandring, hvorigennem Danmark vil støtte civilsamfundet.

Mogens Jensen
Handels- og udviklingsminister

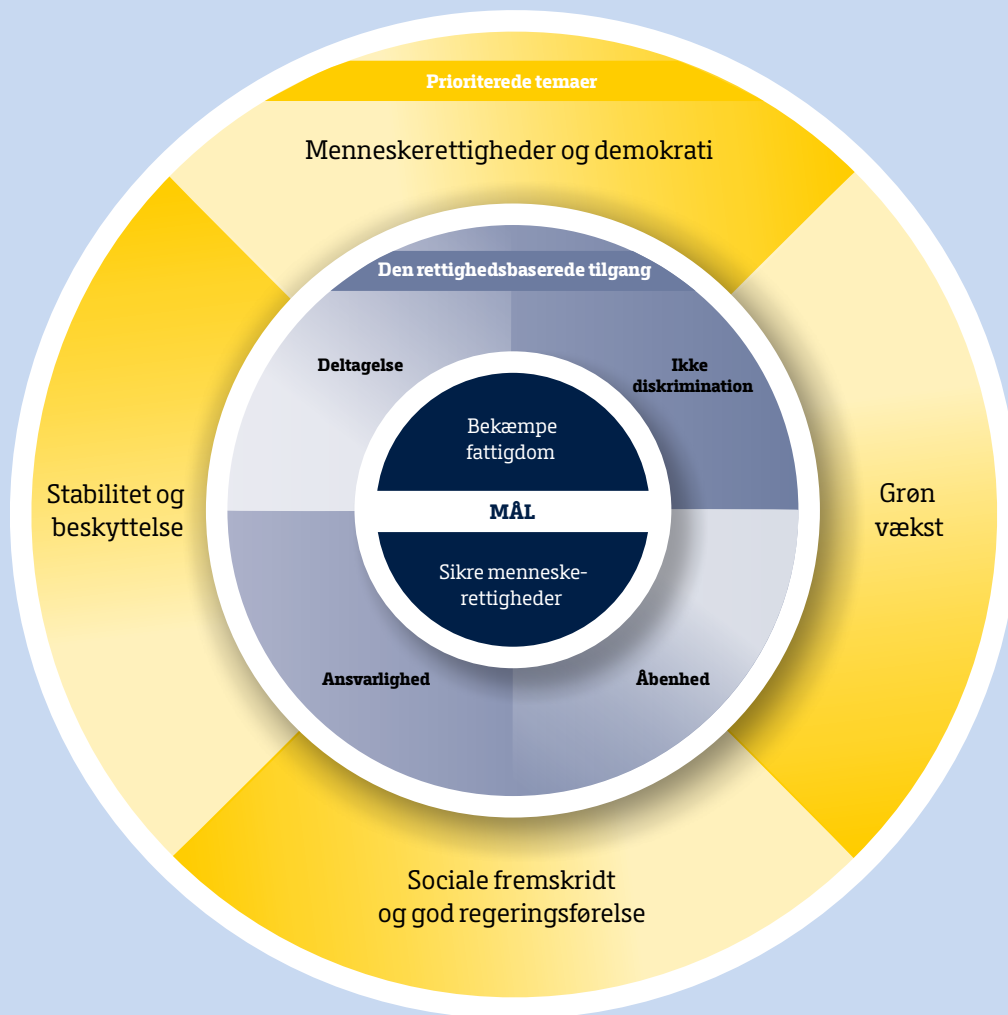
1

INDLEDNING

Danmark vil bekæmpe fattigdom med menneskerettigheder og økonomisk vækst. Det er det overordnede budskab i strategien for Danmarks udviklingssamarbejde ”Retten til et bedre liv”. Strategien lægger særligt vægt på at fortsætte Danmarks aktive partnerskab med civilsamfundet og understreger, at Danmark vil arbejde for og støtte et aktivt og mangfoldigt civilsamfund i det globale syd gennem partnerskaber med civilsamfundsorganisationer.

Civilsamfundet bidrager væsentligt til den folkelige forankring og det aktive folkelige engagement i udviklingssamarbejdet. Det gælder i Danmark og i det globale syd. Danmark stiller krav til sine civilsamfundspartnere om åbenhed, inddragelse, samarbejde og resultater. Danmarks vil styrke partnerskaber med folkelige organisationer og dermed støtte dem i at arbejde mere strategisk og effektivt for at fremme legitime, mangfoldige og rettighedsbaserede civilsamfund. ”Retten til et bedre liv” lægger vægt på, at Danmark fortsat vil støtte små og mellemstore folkelige organisationer. Det skal i højere grad også ske gennem direkte støtte til organisationer i det globale syd.

PRIORITETSOMRÅDER I "RETEN TIL ET BEDRE LIV":

"Retten til et bedre liv" introducerer en rettighedsbaseret tilgang til dansk udviklingssamarbejde. Det betyder, at FN's menneskerettighedskonventioner, standarder, normer og instrumenter vil være retningsgivende for Danmarks politiske dialog, udviklingsindsatser og partnerskaber, herunder med civilsamfundet. Den rettighedsbaserede tilgang bygger på fire hovedprincipper, der danner grundlag for hele Danmarks udviklings-

politiske engagement: deltagelse og inddragelse, ansvarlighed, ikke-diskrimination og åbenhed.

Principperne er grundlæggende standarder og værdier i de internationale menneskerettigheder, og fremhæves også i loven om internationalt udviklingssamarbejde, hvori det fastsættes, at målet for Danmarks udviklingssamarbejde er at bekæmpe fattigdom og fremme menne-

skerettigheder, demokrati, bæredygtig udvikling, fred og stabilitet i overensstemmelse med FN-pagten, Verdenserklæringen om menneskerettighederne og FN's ni kernekonventioner på menneskerettighedsområdet.

Som illustreret ovenfor sætter strategien for Danmarks udviklingssamarbejde "Retten til et bedre liv" fokus på fire strategiske prioritetsområder: menneske-

rettigheder og demokrati, grøn vækst, sociale fremskridt og stabilitet og beskyttelse.

Civilsamfundspolitikken sætter retning for, hvordan Danmark vil støtte civilsamfundsaktører som led i implementeringen af loven om internationalt udviklingssamarbejde (2012) og ”Retten til et bedre liv”.

Civilsamfundsindsatser har været med til at skabe væsentlige forandringer i samfundet. Deltagelse, inddragelse og bedre rammer er afgørende faktorer i kampen for forandringer i samfundet, overholdelse af menneskerettighederne og fattigdomsbekæmpelse.

DEFINITION AF CIVILSAMFUND

Civilsamfundspolitikken definerer civilsamfundet som området mellem stat, marked og familie/husholdning, hvor mennesker kan debattere og tage individuelle og kollektive skridt for at skabe forandringer eller tage emner af fælles interesse op. I begrebet civilsamfund indgår alle former for civilsamfundsorganisationer (CSOer), lokalsamfundsbaseorganisationer, lokale bevægelser, fagforeninger, erhvervssammenslutninger, kooperativer, trosbaserede organisationer, ikke-formaliserede grupper (uden bestyrelser og vedtægter), sociale bevægelser, herunder onlineaktivister,

forskningsinstitutioner, tænketanke, internationale ikke-statslige organisationer (internationale NGOer) og medieorganisationer. Begrebet civilsamfund er levende og dynamisk: mennesker mødes fysisk eller virtuelt for at bidrage til forandringer på en lang række områder, og de går fra et emne eller tema til et andet og tilbage igen.

POLITIKKENS ANVENDELSESOMRÅDE

Civilsamfundspolitikken er retningsgivende for alle former for dansk støtte til civilsamfundet, og omfatter alle støtte-modaliteter, herunder landeprogrammer, regionale støtteprogrammer som Det Arabiske Initiativ og Naboskabsprogrammet, støtte via multilaterale og regionale organisationer, fælles finansieringsmekanismer for civilsamfundet, forskellige tematiske programmer samt støtte via danske civilsamfundsaktører, internationale NGOer og tænketanke.

Denne politik beskriver også, hvordan man fremmer mere råderum for civilsamfundets deltagelse i høringer m.v. og et gunstigt miljø for civilsamfundet til at deltage i politikdialog med partnere, herunder regeringer, multilaterale organisationer (f.eks. FN, Verdensbanken), regionale organisationer (f.eks. EU), administratorer af fælles donorfonde, den private sektor og andre.

Zimbabwe – skolegang

2

MÅLSÆTNING OG MÅLGRUPPER FOR DANSK STØTTE TIL CIVILSAMFUNDET

MÅLSÆTNING

Formålet med Danmarks støtte til civilsamfundet er at:

Sikre, at civilsamfundet i det globale syd har råderum og kapacitet til at opnå indflydelse til at bekæmpe fattigdom og ulighed, fremme menneskerettigheder og bæredygtig udvikling på en ansvarlig, inkluderende og transparent måde, særligt til gavn for fattige og ekskluderede grupper.

Danmark har en lang tradition for at fremme og forsvare civilsamfundets råderum til at indgå i lokale, nationale og internationale debatter, samt for at repræsentanter for civilsamfundet inddrages i beslutningsprocesser. Danmark vil fastholde denne rolle og bygge videre på de erfaringer, der gennem mange år er opbygget på dette område.

Styrken ved den danske tilgang til at støtte civilsamfundet ligger i Danmarks fokus på partnerskaber, kapacitetsudvikling, fortalervirksomhed og netværkssamarbejde. Denne politik vil fortsat fokusere på disse støtteområder, da erfaringerne viser, at denne tilgang kan skabe forandringer til gavn for fattige, marginaliserede og ekskluderede grupper.

‘Det globale syd’ er en betegnelse for alle de lande, hvor det danske udviklings-samarbejde implementeres enten direkte via danske repræsentationer eller via partnere, herunder i Mellemøsten og Østeuropa.

Den danske støtte til civilsamfundet har til formål at:

- Bidrage til udvikling af et stærkt, uafhængigt og mangfoldigt civilsamfund, der giver udtryk for sine holdninger og meninger, som en forudsætning for langsigtet fattigdomsbekæmpelse, respekt for og beskyttelse af menneskerettigheder samt fremme af ligestilling, demokrati og bæredygtig udvikling.
- Fremme en levende, inddragende og åben debat, hvor civilsamfundet deltager aktivt både som en fuldgyldig deltager og på vegne af de rettighedshavere, det repræsenterer.
- Fremme forenings- og forsamlingsfriheden og skabe mere råderum for civilsamfundets deltagelse i høringer m.v. om nationalt lovgivningsarbejde, samarbejde og beslutningsprocesser, national og lokal politikplanlægning, social dialog samt dialog om fordeling af ressourcer.
- Fremme et repræsentativt, ansvarligt og lokalt funderet civilsamfund, som arbejder i henhold til principperne om deltagelse, ansvarlighed, ikke-diskrimination og åbenhed i forhold til dets målgrupper/modtagere.

For at nå disse mål vil Danmark støtte:

- **Kapacitetsudvikling** hos civilsamfundsaktører i det globale syd for at fremme deres mål og strategier for forandring.
- **Fortalervirksomhed** udført af civilsamfundsaktører i det globale syd på lokalt, nationalt, regionalt og internationalt plan.
- **Netværk** via kapacitetsudvikling af civilsamfundsaktører i det globale syd med henblik på at etablere, udvikle og deltage i netværk på lokalt, nationalt, regionalt og internationalt plan for at fremme deres mål og strategier for forandring.
- Ligeværdighed i **partnerskaber** mellem civilsamfundsaktører.
- **Syd/syd-initiativer** med henblik på at fremme kapacitetsudvikling, fortalervirksomhed og netværkssamarbejde.
- Civilsamfundets **samarbejde med myndigheder**, herunder civilsamfundets arbejde for at øge myndigheders, den private sektors og demokratiske kontrolinstitutioners lydhørhed over for fattige og ekskluderedes rettigheder.

Få strategiske serviceydelser, kapacitetsudvikling og fortalervirksomhed kan tilsammen forstærke resultaterne, men levering af serviceydelser alene bør ikke foretages i større målestok medmindre det sker i en humanitær kontekst.

Zimbabwe – workshop for kvinder om rettigheder

MÅLGRUPPER

De primære målgrupper for den danske støtte til civilsamfundet er civilsamlunds-aktører i det globale syd, særligt de fattige, marginaliserede og ekskluderede grupper, dvs. rettighedshavere, som har begrænsede muligheder for at kræve deres rettigheder og have fuld indflydelse på eget liv. Ved at sætte fokus på marginaliserede og ekskluderede grupper ønsker Danmark at støtte mennesker, som diskrimineres på baggrund af f.eks. køn, alder, handicap, etnicitet, seksuel observans og religion, såsom bl.a. kvinder og piger, oprindelige folk, migranter og mennesker med handicap. Nogle målgrupper, især kvinder og unge, kan spille en vigtig rolle som forandringsagenter i samfundet.

De ansvarlige myndigheder udgør også en målgruppe. Danmark ønsker at fremme råderummet for civilsamlundsaktører til at gøre krav på deres menneskerettigheder i den politiske dialog med de ansvarlige myndigheder. Denne dialog vil handle om, hvordan rettighedshavere og civilsamlundsaktører inddrages i beslut-

ningsprocesserne. Civilsamlunds rolle som repræsentanter for ekskluderede grupper er vigtig i forhold til at skabe berøringsflader mellem rettighedshavere og ansvarshavere for på den måde at sikre øget respekt for menneskerettighederne og stille myndigheder til ansvar.

PRINCIPPER FOR ENGAGEMENTET

Al dansk støtte til civilsamlund skal:

- Være baseret på en politisk-økonomisk analyse af de lokale forhold, herunder årsagerne til ulighed, drivkræfter for forandring, magt- og legitimitetsforhold samt forhold vedrørende køn.
- Være baseret på dialog med civilsamlundsaktører og lokalsamlund, således at de opfylder identificerede behov og fokuserer på at skabe resultater.
- Være fleksibel og kunne tilpasses risici med henblik på at fremme innovation og nye partnerskaber, herunder med den private sektor.

- Være baseret på princippet om ikke at forårsage skade.
- Ydes via en blanding af samarbejds-modaliteter, der er tilpasset civilsamlunds mangfoldighed, lokale forhold og identificerede behov, f.eks. langsigtet støtte til fortalervirksomhed og målrettet støtte til at fremme politikændringer.
- Reducere transaktionsomkostningerne ved donorfinansiering og -rapportering for civilsamlund mest muligt, f.eks. via harmoniseret eller fælles støtte eller ved at yde mere strategisk finansiering og programfinansiering.

I skrøbelige situationer vil kontekst-analyserne omfatte lokale skrøbeligheds-vurderinger og konfliktanalyser. Den danske støtte til civilsamlund vil i disse situationer i så høj grad som muligt inddrage og være ansvarlig over for lokalbefolkningen i kraft af en klar kommunikationsstrategi, som beskriver værdier og principper for engagementet og sikrer, at både modtagere og andre aktører er så velinformerede som muligt. Den klassiske sondring mellem statens, civilsamlunds og den private sektors roller og ansvarsområder eller mellem ansvars-havere og rettighedshavere er mere uklar i skrøbelige situationer og kræver derfor en mere detaljeret analyse.

3

AKTUELLE GLOBALE UDFORDRINGER OG MULIGHEDER

Dette kapitel opridser nogle af de væsentligste globale tendenser i forhold til international udviklingspolitik og de foranderlige vilkår for civilsamfundet.

SOCIALE BEVÆGELSER OG SOCIALE MEDIER

Nye medier, herunder sociale medier, og sociale bevægelser spiller i stigende grad en rolle som repræsentanter for lokalsamfund, særligt i mellemindkomstlande. Befolkninger, som i øjeblikket er under 30 år, vil være den dominerende kraft i mange udviklingslande i de kommende år. Internationale NGO'er og civilsamfundsaktører har ikke altid megen 'street credit' i visse miljøer. Nye og sociale medier giver civilsamfundsaktørerne en mulighed for at skabe kontakt til yngre generationer, som ønsker at sætte deres eget præg på det samfund, de lever i. Den øgede brug af informations- og kommunikationsteknologi giver mulighed for at skabe mere lighed blandt generationerne, fordi den ældre generation har brug for viden og råd fra den yngre generation for at kunne navigere i de nye systemer. Informations- og kommunikationsteknologierne giver også øget åbenhed, og skaber bedre adgang til offentlig information. En mere oplyst befolkning giver et bedre grundlag for at stille regeringen til ansvar. Den voksende fattigdom i byerne i det globale syd gør det stadig mere relevant at samarbejde med civilsamfundsaktører i byerne, som repræsenterer fattige og ekskluderede grupper, samt at udforske mulighederne for at skabe alliancer mellem unge fra middelklassen og de stigende krav fra fattige og ekskluderede befolkningsgrupper om demokratiske og sociale forandringer.

Mere uformelle og kortvarige organisations- og udtryksformer er ikke blot en udfordring for regeringer, men også for udviklingspartnere og for de traditionelle former for samarbejde med civilsamfundsaktører. Det er nødvendigt, at internationale NGO'er og lokale civilsamfundsaktører lærer af, lytter til og deltager i denne form for sociale netværk og erkender, at de ikke altid kommer først med nye sociale manifestationer dér, hvor nye sociale medier og informations- og kommunikationsteknologi spiller en fremtrædende rolle. En vigtig rolle for de internationale NGO'er kan være at formidle erfaringsudveksling blandt nye sociale bevægelser og mellem dem og andre aktører uden at overtage styringen.

CIVILSAMFUNDSAKTØRERNES RÅDERUM

At sikre råderum for civilsamfundet er ofte den første udfordring for udvikling af civilsamfundet. Det er vigtigt at skelne mellem på den ene side høringsprocesser og lignende ("invited space"), der er tilrettelagt med henblik på at fremme involvering af civilsamfundsaktører samt borgere, og på den anden side situationer, hvor civilsamfundsorganisationer skaber opmærksomhed om en problemstilling og kræver handling ("claimed space"). Danmark og andre udviklingspartnere kan støtte skabelse af råderum som høringer, der fremmer inddragelse og dialog mellem civilsamfundsaktører og lokale og nationale myndigheder.

I sådanne beskyttede råderum kan det være muligt for civilsamfundsaktører at bringe følsomme emner op inden for specifikke områder såsom sektorpolitikker og udmøntning af offentlige budgetter. Når spørgsmål rejses på foranledning af civilsamfundsaktører – og ofte i alliance med medier – kræver det ofte et pres for at skabe en offentlig debat, der skaber opmærksomhed om krav fra rettighedshavere.

Politiske og juridiske rammevilkår for civilsamfundet er under pres i nogle lande, selv om civilsamfundsaktivismen fortsat er i vækst. I visse tilfælde tillader de juridiske rammer rent formelt civilsamfundet råderum, mens det faktiske råderum til at gøre krav på de ekskluderede gruppers rettigheder er begrænset af sociale og økonomiske vilkår, og der kan også være politiske begrænsninger. Det kan være, at råderummet reelt bliver mindre, eller det kan være, at civilsamfundet udfordrer regeringerne mere end de plejer, og derfor har afprøvet grænserne for civilsamfundets deltagelse. Der er behov for landespecifikke analyser for at fastslå, hvor civilsamfundets råderum bliver mindre, er stagnerende eller bliver større, samt hvilken form den danske støtte kan og bør tage.

ØKONOMISK VÆKST, ULIGHED OG UDVIKLINGSFINANSIERING

Antallet af fattige lande falder, men uligheden øges, især i byområder og mellemindkomstlande. Dansk udviklings-

samarbejde vil fortsat fokusere på fattigdomsbekæmpelse i fattige lande. En del af civilsamfundsstøtten vil blive kanaliseret til civilsamfundsaktører i mellemindkomstlande, dog udelukkende gennem programmer, der målrettes mod særlige prioriteter i geografisk udvalgte områder, som f.eks. Naboskabsprogrammet og Det Arabiske Initiativ, eller mod specifikke temaområder, som f.eks. oprindelige folk¹.

Økonomisk vækst i udviklingslandene og i nye økonomier har været den væsentligste drivkraft for fattigdomsbekæmpelse i det seneste tiår – ikke officiel udviklingsbistand. Officiel udviklingsbistands relative betydning i forhold til andre finansieringsformer er blevet mindre, specielt i mellemindkomstlande, hvorimod lavindkomstlande stadig er mere afhængige af bistanden. Traditionel officiel udviklingsbistand suppleres i stigende grad af 'ikke-traditionel bistand', såsom syd/syd-samarbejde, klimafinansiering, pengeoverførsler fra diasporaen, velgørenhed og globale fonde. Kilder, typer og betingelser for finansiering til civilsamfundet vil i fremtiden se meget anderledes ud. For eksempel er andelen af officiel udviklingsbistand til civilsamfundet i det globale syd kanaliseret via civilsamfundsorganisationer i DAC-lande, faldet væsentligt siden 2009.

INDDRAGELSE AF DEN PRIVATE SEKTOR

De tendenser, der er beskrevet ovenfor, stiller krav om nye samarbejdsformer og partnerskaber mellem regeringer, erhvervsliv, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet, hvor officiel udviklingsbistand kan være katalysator for nye

løsninger og flere midler. Den private sektor kommer til at spille en større rolle, ikke blot som drivkraft for økonomisk vækst i det globale syd, men også i forhold til at fremme inklusiv grøn vækst, der bidrager til miljømæssig, social og økonomisk bæredygtig udvikling både i nord og i det globale syd.

Civilsamfundet har en vigtig rolle at spille, når det gælder om at skabe en grøn vækstdagsorden som en mulighed og ikke en begrænsning i det globale syd. Civilsamfundet kan fremme dialog mellem arbejdsmarkedets parter, udvikle nye markeder og forretningsmodeller i samarbejde med erhvervslivet samt udtænke løsninger, der kan skabe arbejdspladser, fremme vækst og bekæmpe fattigdom. Endvidere kan civilsamfundet spille en vigtig rolle inden for fremme af virksomhedernes sociale ansvar (CSR).

CSR er virksomhedernes ansvar for deres påvirkning af samfundet. For fuldt ud at leve op til dette ansvar skal virksomhederne have en politik for, hvordan de integrerer sociale rettigheder, miljø, etik, menneskerettigheder, herunder arbejdstagerrettigheder, og forbrugerbeskyttelse i deres drift og kernestrategi i tæt samarbejde med deres interessenter. De skal tilstræbe at 1) skabe så meget fælles værdi som muligt for deres ejere/aktionærer samt for deres andre interessenter og samfundet som helhed, og 2) identificere, forebygge og reducere virksomhedernes mulige negative påvirkninger.

Civilsamfundet kan spille en væsentlig rolle som vagthund, der stiller virksomhederne til ansvar for at tage passende skridt til at identificere, forebygge og reducere ugunstige påvirkninger fra virksomhedernes aktiviteter i forhold

til menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, ikke-diskrimination, herunder ligestilling mellem kønnene, miljøet og korruptionsbekæmpelse². Civilsamfundet kan også bidrage til at skabe opmærksomhed omkring virksomhedernes pligt til at respektere menneskerettighederne samt staternes pligt til at beskytte mod menneskerettighedskrænkelser og sikre adgang til effektive retsmidler, som FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv foreskriver. Endvidere kan civilsamfundet være med til at øge forbrugernes og offentlighedens kendskab til CSR.

Et eksempel, hvor regeringer, erhvervsliv og civilsamfundet, og i særdeleshed fagforeninger, arbejder sammen om at kombinere økonomisk vækst, som skaber muligheder for investering og iværksættelse, med at skabe anstændigt arbejde og bæredygtige indtægtskilder, er Den internationale arbejdsorganisations Dagsorden for anstændigt arbejde³. Dette initiativ fokuserer på at skabe arbejdspladser, rettigheder på arbejdspladsen, social beskyttelse og social dialog mellem arbejdsmarkedets parter, med ligestilling mellem kønnene som et tværgående mål.

SKIFTENDE MAGTBALANCER

Ændringer i den globale og politiske magtbalance kombineret med nye mønstre i udviklingsfinansieringen ændrer magtforholdet mellem udviklingspartnere i nord og syd. Syd/syd-relationer får større og større betydning. Regeringer i det globale syd har større udvalg og forskellige kilder til udviklingsfinansiering til rådighed. Dette er med til at styrke regeringernes forhandlingsposition og kan

1 Landeindkomstgrænser opdateres hvert år.

2 For eksempel i overensstemmelse med ILO-konventionerne, FN's Global Compact, FN's Retningslinjer om Menneskerettigheder og Erhverv samt OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder.

3 Den internationale arbejdsorganisation (ILO), <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang-en/index.htm>

gøre det vanskeligere for traditionelle udviklingspartnere at få indflydelse på den førte politik. Der er sket en kraftig vækst i antallet af civilsamsfundsaktører i det globale syd i de seneste år (ca. 3,3 millioner NGO'er i Indien; 440,000 i Kina)⁴. Det bør opmuntre civilsamsfundsaktører i nord til at spille en større rolle som formidlere, deltagere i netværk, arrangører og innovatorer ud over de mere traditionelle roller som fortalere og serviceleverandører.

SKRØBELIGE SITUATIONER

Grundlæggende menneskerettigheder er især under pres i skrøbelige situationer, hvor staten enten ikke vil eller ikke kan beskytte og levere basale serviceydelser til sine borgere. Det betyder, at der i skrøbelige situationer skal være særlig opmærksomhed på individets grundlæggende rettigheder.

Stater i skrøbelige situationer er ofte kendetegnet ved:

- *Manglende legitimitet*, såsom manglende demokrati, fravær af civile og politiske rettigheder, militæret spiller en dominerende rolle, undertrykkelse af modstandere, kontrol med medier, væsentlige grupper udelukkes fra magt osv.
- *Manglende levering af basale serviceydelser* karakteriseret ved delvis eller fuldstændig manglende evne til at sikre adgang til basale serviceydelser for alle borgere.
- *Manglende autoritet*, karakteriseret ved utilstrækkelig evne til at opretholde territorial kontrol og beskytte borgerne

mod forskellige former for vold, herunder organiseret kriminalitet og politisk vold.

Konflikter håndteres oftere med vold, og i visse situationer stimuleres konflikterne af en ukontrolleret udbredelse af håndvåben. Skrøbelige situationer er således karakteriseret ved flere forskellige interesser med modstridende ønsker om national eller lokal regeringsførelse, hvilket skaber særlige udfordringer i deres forhold til civilsamsfundet. Det er ikke ualmindeligt at befolkningen i skrøbelige situationer sætter sin lid til traditionelle regeringsstrukturer som klaner, stammer, religion eller "nyere" ikke-statslige strukturer som politiske, kriminelle eller ideologiske bevægelser. Ofte forstærkes skrøbelighed og politiske spændinger af klima- og miljømæssige faktorer, som tørke, oversvømmelse og ekstremt vejr. Det fører til fødevarerussikkerhed og øgede spændinger i kampen om naturressourcer.

FOKUS PÅ RESULTATER

Det er vigtigt at kunne påvise resultater af støtten til civilsamsfundet overfor de mennesker, som civilsamsfundsorganisationerne repræsenterer, samt overfor skatteborgerne og udviklingspartnere. Danida vil have større opmærksomhed på dokumentation af effekterne af ligeværdige partnerskaber og støtten til civilsamsfundsorganisationer i nord og syd. Dette er både en mulighed og en udfordring. Det kan være vanskeligere at dokumentere fordelene ved partnerskabet mellem en dansk CSO og en sydbaseret organisation, når det drejer sig om kapacitetsstærkelse og øget adgang til internationale fora, end det er tilfældet f.eks. ved levering af serviceydelser.

DEBAT OG POLITIKFORANDRINGER PÅ NATIONALT OG INTERNATIONALT NIVEAU

Danmark vil fortsat fremme sydbaserede civilsamsfundsaktørers engagement i, og indflydelse på, internationale processer. Mange danske civilsamsfundsorganisationer er medlemmer af internationale netværk og kan facilitere koblinger mellem de lokale og nationale niveauer, input i internationale fora samt kommunikation tilbage til nationale og lokale partnere. Med mange stærke og dynamiske netværk og koalitioner mellem civilsamsfundsaktører er verden meget bedre rustet til at sikre forbindelsen mellem retorikken og virkeligheden i internationale aftaler, konventioner og erklæringer. Civilsamsfundet har kunnet bruge sin viden til at få indflydelse på internationale agendaer såsom FN's rammekonvention om klimaændringer, Rio+20 konferencen om bæredygtig udvikling og opfølgingsprocessen, herunder arbejdet i FN's åbne arbejdsgruppe for bæredygtige udviklingsmål, FN-kommissionen vedrørende kvinders status samt FN's kommission for befolkning og udvikling. Civilsamsfundet har også været drivkraften bag vigtige opdateringer af eksisterende rammer såsom konventionen om biologisk mangfoldighed. Danida vil fortsat fokusere på dokumentation for effektiviteten af det øgede samarbejde mellem civilsamsfundsnetværk.

⁴ Civilsamsfundets rolle i fremtiden, World Economic Forum 2013 http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf

4

CIVILSAMFUND OG UDVIKLING

CIVILSAMFUNDSAKTØRERNES ROLLE I IMPLEMENTERINGEN AF DEN MENNESKE- RETTIGHEDSBASEREDE TILGANG

”Retten til et bedre liv” fremhæver en menneskerettighedsbaseret tilgang (herefter: den rettighedsbaserede tilgang) til det danske udviklingssamarbejde. Stater fra hele verden har ratificeret menneskerettighedskonventioner og har som følge deraf påtaget sig en række forpligtelser i henhold til international lov til at respektere, beskytte og opfylde menneskerettighederne. Støtte til civilsamfundet udgør kernen i den rettighedsbaserede tilgang. Udgangspunktet er visionen om ansvarlige og lydhøre regeringer, som står i spidsen for udviklingsindsatsen, og aktive, engagerede borgere, der har evne og råderum til at kræve deres rettigheder. Den rettighedsbaserede tilgang har som målsætning at adressere de underliggende strukturer og magtforhold, som skaber fattigdom, diskrimination og udelukkelse. Partnerskaber er af afgørende betydning for den rettighedsbaserede tilgang. Udviklingssamarbejde bør tilstræbe at sætte rettighedshavere i stand til at kræve deres menneskerettigheder og udvikle ansvarshavernes kapacitet til at opfylde deres forpligtelser.

Principperne i den rettighedsbaserede tilgang⁵ – deltagelse, ansvarlighed, ikke-diskrimination og åbenhed er kernen i Danmarks arbejde med partnere i civilsamfundet. Princippet om **deltagelse** handler om at fremme systemer og processer, som gør det muligt at have et stærkt og uafhængigt civilsamfund, der kan sikre, at borgerne har adgang til oplysning og kan få indflydelse på de beslutninger, som vedrører deres liv. Dette er også vigtigt, når det drejer sig om at sikre, at ansvarshaverne stilles til **ansvar**. Rettighedshavere, herunder ekskluderede grupper, som er afhængige af civilsamfundsorganisationer som mellemmand, skal have adgang til oplysninger om muligheder for at opnå deres rettigheder. Disse rettigheder omfatter beskyttelse af piger og kvinders rettigheder, ret til skøder på den jord, man ejer, registrering af virksomheder, oplysninger og adgang til serviceydelser, som de er berettiget til osv. **Diskriminationsbekæmpelse** kræver et stærkt og uafhængigt civilsamfund, der er i stand til at kæmpe for og være talerør for borgerne, specielt de mest ekskluderede befolkningsgrupper. Civilsamfundet kan spille en væsentlig rolle ved at repræsentere og styrke de grupper, som er mest udsat for diskrimination. Fremme af **åbenhed** sikres via støtte til en mere gennemsigtig praksis hos alle interessenter og støtte til kommunikationskanaler. Hvis civilsamfundsaktører

skal være nøglepartnere i at sikre implementeringen af principperne i den rettighedsbaserede tilgang, skal de implementere disse principper i deres egne aktiviteter.

Den universelle periodiske bedømmelse (Universal Periodic Review) – UPR – er en proces, som omfatter en gennemgang af alle FN's medlemsstater på menneskerettighedsområdet. UPR foregår i Menneskerettighedsrådets regi og giver de enkelte stater mulighed for at oplyse om tiltag for at forbedre menneskerettigheds-situationen og opfylde deres forpligtelser som ansvarshavere. Civilsamfundet spiller en vigtig rolle i denne proces, idet der herfra leveres alternative rapporteringer.

FORANDRINGSTEORI

En forandringsteori er præcis, hvad ordene siger: en teori eller et system af idéer, der forklarer, hvordan forandringer menes at ske, og hvordan man – via en organisation eller et program – har til hensigt at arbejde for at påvirke disse forandringer. En forandringsteori vil altid afhænge af den konkrete kontekst og bør omfatte en grundig kontekst- og interessentanalyse. Hvert enkelt initiativ skal således have sin egen forandrings-teori baseret på en analyse af interessenter, der har indflydelse på eller for-

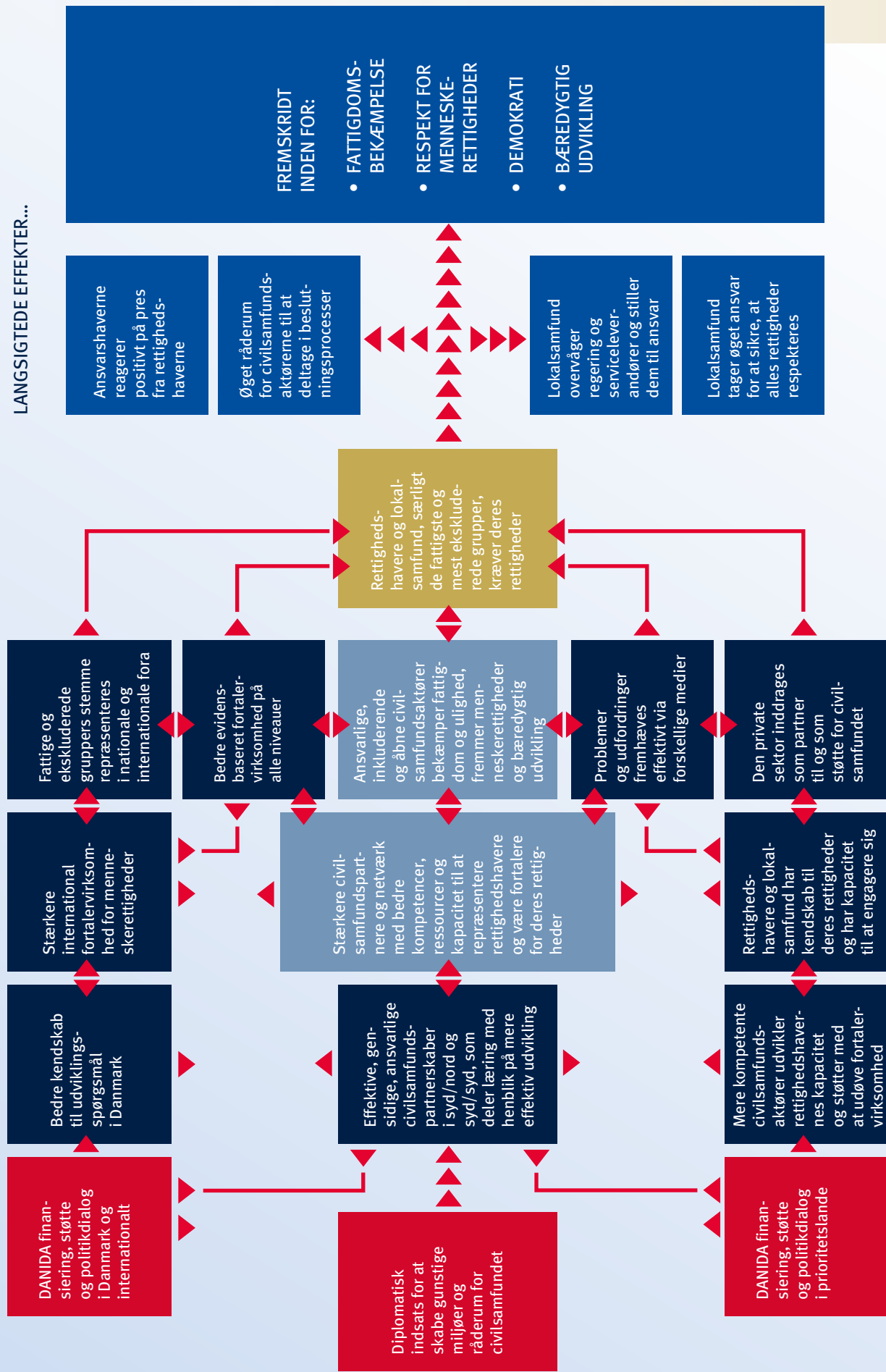
hindrer forandringer, og dette vil være forskelligt fra situation til situation og fra land til land.

Alligevel har forandringsteorien nedenfor til formål delvist at illustrere, hvordan Danmark opfatter civilsamfundets bidrag til generelle forandringer i samfundet. Der er også andre måder, hvorpå civilsamfundet kan bidrage til forandring. En grundlæggende forudsætning er, at når civilsamfundsaktører, som repræsenterer rettighedshaverne, styrkes, og det rum, hvor de kan deltage, udvides, så sættes rettighedshaverne og lokalsamfundene i stand til at kræve deres rettigheder, forudsat de befinder sig i et samfund med en rimeligt lydhør regering. I skrøbelige situationer og i andre situationer, hvor der ikke er en lydhør regering, skal der anvendes andre forudsætninger, og forandringsteorien skal tilpasses den specifikke kontekst.

Den centrale forandring, som Danmark ønsker at fremme via sin støtte til civilsamfundet er, at civilsamfundet skal have råderum og kapacitet til at bekæmpe fattigdom og ulighed, fremme menneskerettigheder og bæredygtig udvikling på en ansvarlig, inkluderende og åben måde til gavn for fattige og ekskluderede grupper.

5 Det overordnede referencepunkt for den rettighedsbaserede tilgang er FN's fælles forståelse af "Den menneskerettighedsbaserede tilgang til udviklingssamarbejde" fra 2003. Danmarks tilgang bygger på FN's fælles forståelse, men tager også højde for erfaringer fra multi- og bilaterale institutioner. De fire principper stammer fra vigtige, internationale menneskerettighedstraktater. Andre anvender bredere kriterier og omfatter f.eks. "empowerment" (dvs. evnen til at tage ansvaret for sit eget liv og sin situation), som et selvstændigt princip, hvilket i den danske tilgang ses mere som et resultat snarere end et princip.

FORANDRINGSTEORI FOR CIVILSAMFUNDSPOLITIKKEN

5

HOVEDELEMENTER I DEN DANSKE STØTTE TIL CIVILSAMFUNDSAKTØRER

Partnerskaber, kapacitetsudvikling og fortalervirksomhed er grundstammen i den danske støtte til civilsamfundet. Kapacitetsudvikling, fortalervirksomhed og strategiske serviceydelser kaldes ofte ”forandringstrekanten”. Der kan være behov for støtte til en begrænset levering af strategiske serviceydelser, der kan gøre aktiviteter inden for fortalervirksomhed og kapacitetsudvikling mere effektive ved at demonstrere nye, innovative og omkostnings-effektive metoder. Serviceydelser alene kan ikke støttes, medmindre der er tale om en rent humanitær kontekst.

Der er forskel på udfordringer og muligheder i skrøbelige situationer og mere stabile situationer. Et separat afsnit i dette kapitel beskriver derfor, hvordan Danmark vil arbejde med civilsamfundet i skrøbelige kontekster.

PARTNERSKABER

DANMARK VIL:

- Indgå i strategiske partnerskaber med civilsamfundsaktører og fokusere på levering af resultater og innovation i partnerskaberne.
- Fortsat støtte partnerskaber mellem danske civilsamfundsorganisationer og civilsamfundsorganisationer i det globale syd med særlig fokus på gradvis overførsel af ansvar til partnere i det globale syd og implementering af den rettighedsbaserede tilgang i partnerskabet.
- Støtte indsatser, som har til formål at fremme finansiel bæredygtighed for civilsamfundsorganisationer i det globale syd.
- Støtte syd/syd-samarbejde mellem civilsamfundsorganisationer.
- Fremme innovative modeller for partnerskaber og inddrage sociale bevægelser, den private sektor, ungdomsorganisationer og traditionelle myndigheder som partnere.
- Fortsætte sine stærke partnerskaber inden for politik og fortalervirksomhed med civilsamfundet i Danmark, i det globale syd og internationalt.

Mozambique – lokale fiskere holder møde

Meningsfulde partnerskaber mellem civilsamfundsaktører i Danmark og i det globale syd, herunder i Europas nabolande, er fortsat en vigtig prioritet for det danske udviklingssamarbejde og for de danske civilsamfundsorganisationer.

Partnerskaber skal være **gensidigt forpligtende**. Åbenhed, tillid, gensidig respekt og læring er kernen i effektive partnerskaber, som understøtter udviklingsmålene og anerkender alle aktørers forskellige og komplementære roller. Partnerskaber medfører forpligtelser fra begge sider, for så vidt angår det, partnerne hver især bidrager med til partnerskabet; disse forpligtelser skal monitoreres og drøftes. Partnerskabets gensidige læringsfordele og komplementære styrker skal dokumenteres. Gensidige partnerskaber betyder, at både danske og sydbaserede partnere får adgang til samme oplysninger omkring finansieringen af aktiviteter og beslutninger i forbindelse hermed. Begge parter bør stille efter fuld gennemsigtighed i brugen af ressourcer. Det vigtigste er, at alle partnere skal dokumentere deres ansvarlighed over for modtageren.

Den rettighedsbaserede tilgang indebærer, at der skabes partnerskaber med en række forskellige aktører, som arbejder for fremme af menneskerettighederne og bekæmpelse af fattigdom. I en verden i hastig udvikling, hvor magtbalancerne hurtigt skifter, er det nødvendigt, at partnerskaber er **innovative og fleksible**, for eksempel med henblik på at støtte sociale bevægelser, der opstår som reaktion på ad hoc politiske dagsordener eller uretfærdigheder. Udfordringen er stadig, hvordan dette kan ske i praksis, idet denne type

organisation af natur er meget løs uden formelle procedurer og regnskaber. Både Danida og de danske civilsamfundsorganisationer må gribe dette an på en fleksibel måde og finde praktiske løsninger i den konkrete situation. Partnerskaber med traditionelle myndigheder – hvor de nyder tillid og står til ansvar overfor deres lokalsamfund – kan være en effektiv måde at nå de mest ekskluderede og fattige befolkningsgrupper på. Civilsamfundsaktører bør prioritere partnerskaber med organisationer, som er dannet af de fattige og ekskluderede grupper selv, med organisationer, der repræsenterer disse, eller hvor som helst der er mulighed for at arbejde til gavn for de fattigste og mest ekskluderede grupper, herunder sammen med nationale og lokale myndigheder og den private sektor. Også civilsamfundsaktører, som repræsenterer de fattige i byerne og unge, kan være vigtige partnere. Styrkelse af lokalsamfund er essentielt, uanset om det drejer sig om lokalsamfund i byerne eller på landet.

Forandringsparathed er vigtigt for at kunne reagere på nye udfordringer samt foretage tilpasninger til lokale forhold. Danske partnere over hele verden relaterer sig i stigende grad til nye typer civilsamfundsaktører, som måske repræsenterer muligheder for et nyt, mere dynamisk og åbent samfund. Sådanne spirende 'forandringskræfter' har brug for støtte og opbakning, for at de kan vokse og udvikle sig til at kunne reagere effektivt på lokale og nationale udfordringer.

OECD-baserede og internationale civilsamfundsorganisationer vil fortsat spille en rolle der, hvor de er, samt samarbejde og

indgå i netværk med civilsamfund i det globale syd og på globalt plan.

Ved valg af partnere bør der lægges vægt på:

- At fremme mangfoldig og bred deltagelse, herunder partnerskaber med ekskluderede grupper.
- At udføre en politisk-økonomisk analyse med henblik på at identificere drivkræfter for forandring og vurdere kapacitetsbegrænsninger.
- At samarbejde med uformelle bevægelser, som har beslutsomheden, muligheden og folkelig opbakning til at påvirke beslutningsprocesser, samt med formelle organisationer/bevægelser, som repræsenterer marginaliserede grupper.

Partnerskaber kan dannes på mange måder, men de følgende forudsætninger skal være opfyldt:

- Partnerne i det globale syd – og ikke de danske partnere – skal påtage sig det primære ansvar for administration og implementering af indsatser og aktiviteter.
- Danske og internationale organisationer skal give partnere i det globale syd muligheder for at deltage i internationale netværk.
- Der skal være åbenhed over for at kombinere partnerskaber med lokale civilsamfund, den private sektor og lokale myndigheder.

Vietnam – Khmerer undervises i risdyrkning og sygdomsbekæmpelse

- Det skal tilstræbes at sikre, at partnere, der modtager dansk støtte, får deres finansiering fra flere forskellige kilder, således at den finansielle bæredygtighed ikke alene afhænger af danske bidrag.

De danske civilsamfundsorganisationer skal bidrage til at styrke deres partners:

- kapacitet til at repræsentere fattige og ekskluderede grupper
- viden om menneskerettigheder og den rettighedsbaserede tilgang
- faglige og administrative viden
- folkelige kontakter, medlemskaber og oplysningsaktiviteter.

Civilsamfundet i hele verden forandrer sig, og en lang række forskellige civile aktører arbejder for at fremme menneskerettigheder og bekæmpe fattigdom. Der er tale om alt lige fra veletablerede, kompetente institutioner til spirende initiativer i de tidlige stadier af organisatorisk udvikling. Den danske støtte fordeles på tværs af dette kontinuum af civile aktører, fra de nyorganiserede til de veletablerede og vil bestå af både kortsigtet og langsigtet samarbejde. De danske partners mangfoldighed vil bidrage til større mangfoldighed i det globale syd.

Danmark vil arbejde via ikke-finansiell støtte, f.eks. diplomatiske initiativer, med henblik på at forbedre civilsamfundets råderum og muligheder for deltagelse. Danmark vil ligeledes arbejde mod regulering, som gør det muligt for regeringer at

forhindre debat. Danmark vil også støtte civilsamfundsaktører på forskellige niveauer i fælles fortalervirksomhed på fælles prioritetsområder, gennem deltagelse i officielle delegationer samt involvering i politiske processer. På denne måde styrkes civilsamfundspartners kapacitet og legitimitet.

KAPACITETSUDVIKLING

DANMARK VIL:

- Støtte kapacitets- og organisatorisk udvikling samt tilskynde civilsamfundsaktører til at anvende de fem principper for kapacitetsudvikling i det danske udviklingssamarbejde, som er beskrevet nedenfor.
- Støtte civilsamfundet i at få adgang til rådgivning og vejledning i tilgange til systematisk kapacitetsudvikling.
- Tilskynde danske civilsamfundsorganisationer til aktivt at engagere sig i kapacitetsudvikling i forbindelse med den rettighedsbaserede tilgang.
- Fremme kapacitetsudviklingsprocesser, som omfatter opbygning af legitimitet, støttegrupper og internt demokrati og ansvarlighed i organisationer og bevægelser.
- Støtte mere systematisk monitorering og rapportering vedrørende kapacitetsudviklingsprocesser og -resultater.

OECD definerer **kapacitet** som “menneskers, organisationers og samfundets evne til at disponere fornuftigt i forhold til egen situation”. Kapacitet omfatter en lang række faktorer fra kompetencer til systemer, processer, evnen til at forholde sig til andre, lederskab, værdier, formelle og uformelle regler, loyalitet, ambitioner og magt. Kapacitet er ‘evnen til’ og ‘magten til’ at gøre noget og være noget/nogen.

Egypten – projekt for børn med handicap.

Kapacitetsudvikling er en integreret del af gensidige partnerskaber. Det kan bidrage til at skabe resultater, f.eks. ved at styrke organisatoriske resultater, bidrage til evidensbaseret fortalervirksomhed og forandringer, og sætte civilsamfundsaktører i stand til at deltage i netværk og koalitioner. Danmark vil fokusere på at monitorere og rapportere mere systematisk omkring resultaterne og udfaldet af disse processer.

Civilsamfundsaktører er med til at kapacitetsudvikle, når de støtter og bakker op om relevante institutionelle, sociale eller politiske forandringer. "Accompaniment" er en proces, hvor en civilsamfundsaktør følger og vejleder en anden gennem vigtige forandringsprocesser og giver faglig og strategisk sparring. Det er afgørende, at disse forandringsprocesser ejes og ledes af dem, hvis kapacitet udvikles. Udenforstående kan instruere, coache og skabe incitamenter for læring – ikke mere.

Forandringsprocesser er sjældent lineære; de tager længere tid, end man forventer. For at lykkes, kræver de strategisk tænkning, planlægning og ledelse. Det kræver en analyse af forandringer i forhold til magt og faglige ressourcer bag forandringen og styrken af den modstand, den kan møde.

DE FEM PRINCIPPER FOR KAPACITETSUDVIKLING

KAPACITETSUDVIKLING OG KAPACITETSOPBYGNING

Kapacitetsudvikling

Kapacitetsudvikling er en proces, der involverer kapacitetsforandring snarere end en bevidst handling med henblik på at styrke kompetencer, introducere nye systemer eller samarbejde med nye mennesker.

Forskellige ting kan fungere som katalysator for kapacitetsudvikling – engagement i nye kontekster og nye arbejdsområder, ændring af finansieringskilder osv.

Kapacitetsudvikling skal ses som en gensidig proces, f.eks. bør civilsamfundsaktører i nord definere og dokumentere de fordele, de opnår ved at arbejde tæt sammen med partnere i det globale syd.

Kapacitetsopbygning

Kapacitetsopbygning er en 'katalysator'; en målrettet, bevidst indsats, hvis mål er at frembringe kapacitetsudvikling.

Kapacitetsopbygning kræver faglig støtte i form af uddannelse og deling af faglige redskaber. Det er en struktureret proces, som er formet omkring svaret på spørgsmålet 'kapacitet til hvad?'

Kapacitetsopbygning har et klart formål og en række konkrete mål.

KAPACITETSUDVIKLING OG KAPACITETSOPBYGNING

Både kapacitetsudvikling og kapacitetsopbygning kan fungere på flere niveauer – individuelt (kompetencer); organisation, delsektor (netværk, platforme, koalitioner osv.) samt på sektorplan (civilsamfundssektoren som helhed). Læring er et vigtigt element i kapacitetsudvikling og dækker over både *at tænke* og *at gøre*. Danmark vil støtte kapacitetsudvikling, hvor kapacitetsopbygning kan være ét element, som suppleres med andre elementer, som f.eks. "accompaniment".

Der lægges vægt på, at processerne og resultaterne er de rigtige. Det indebærer, at der rapporteres resultater i den "manglende mellemtid", mellem hvad civilsamfundsaktører gør og de langsigtede resultater og effekter, som er fokus for organisatoriske planer. Dermed rapporteres der om, hvordan kapacitetsudviklingsinitiativer har ført til forbedret kapacitet og bedre resultater.

I forbindelse med forberedelse af kapacitetsudviklingsinitiativer skal civilsamfundsaktører sikre at følgende er til stede:

- En fælles opfattelse af forandringsparathed blandt civilsamfundspartnerne.
- En aftale med partnerne om det strategiske omfang af ambitionerne for kapacitetsudviklingen og processerne over den næste støtteperiode.
- Oplysninger om hvordan kapacitetsudvikling og forhold vedrørende støtte til kapacitetsudvikling vil blive håndteret i den generelle planlægningsproces.

FORTALERVIRKSOMHED

DANMARK VIL:

- Støtte indsatser inden for fortalervirksomhed, som er evidensbaseret og baseret på viden om de processer og beslutningstagere, der skal påvirkes, ofte i situationer hvor civilsamfundsaktører deltager i høringprocesser mv.
- Støtte fortaler- og lobbyvirksomhed, hvor civilsamfundsorganisationer kræver deres ret til deltagelse, primært via kapacitetsudvikling i forbindelse med kampagner, som planlægges og implementeres på en koordineret måde, og som har et klart mål om at bekæmpe uretfærdighed og fremme menneskerettigheder samt tilstræber at skabe forandringer i politikker, praksis, lovgivning og systemer, så de bliver baseret på principperne i en retlighedsbaseret tilgang.
- Være villig til at løbe risici og ikke kræve, at fortalervirksomheden fører til et bestemt resultat.

Fortalervirksomhed

defineres som en proces startet af et individ eller en gruppe, som ønsker at påvirke den offentlige politik og beslutninger om fordeling af ressourcer inden for politiske, økonomiske og sociale systemer og institutioner. Evidensbaseret fortalervirksomhed har et stort potentiale.

Guatemala – demonstration, mayafolket

Gensidige partnerskaber mellem civilsamfundsaktører i nord og det globale syd har i stigende grad fokus på fortalervirksomhed og lobbyvirksomhed. Fortalervirksomhed bør involvere de relevante civilsamfundsaktører og styrke dem. Det er afgørende, at fortalervirksomheden er en demokratisk indsats, som er baseret på deltagelse og input fra dem, der er påvirket af de forhold, der er genstand for fortalervirksomheden.

Lobbyvirksomhed er en form for fortalervirksomhed, som er målrettet personer, der kan fungere som forandringskraft, f.eks. en direkte henvendelse til lovgivere om et problem. Lobbyvirksomhed kan være helt centralt i forhold til at fremme de ønskede forandringer i lovgivningsprocesser og i forbindelse med formuleringer af internationale traktater. Fortalervirksomhed kan rettes mod alle relevante beslutningstagere, herunder uformelle myndigheder såsom traditionelle autoriteter.

Fortalervirksomhed og lobbyvirksomhed kan også rettes mod den private sektor, f.eks. udvindingsindustrien. Fortalervirksomhed adskiller sig i denne kontekst fra CSR-aktiviteter, som ofte er et resultat af en invitation fra den private sektor til at hjælpe med at forbedre og implementere CSR-politikker. Fortalervirksomhed kan også være at skabe opmærksomhed f.eks. for at forebygge stigmatisering af visse grupper.

Fortalervirksomhed skal monitoreres i forhold til kvalitet, ansvarlighed, resultater og læring samt være anvendelig og vejlede i kapacitetsudvikling.

Honduras – plakat om social retfærdighed

Monitorering af fortalervirksomhed er ofte baseret på selvevaluering og monitoreringsprocesser og fokuserer således ikke udelukkende på slutresultaterne.

Partnerskaber inden for lobby- og fortalervirksomhed kan rettes mod internationale processer, forhandlinger, udvikling af strategiske rammer, resolutioner, f.eks. pres på medlemsstater fra civilsamfundet. Fortalervirksomhed kræver en omhyggelig social og politisk kontekstanalyse, da det ofte indebærer, at man tydeligt vælger side i en konflikt eller konkurrence om ressourcer.

SKRØBELIGE SITUATIONER

DANMARK VIL:

- Samarbejde med partnere, der har dokumenterede kompetencer og erfaring med arbejde i skrøbelige situationer, og som arbejder på baggrund af en solid og omhyggelig analyse af den konkrete situation, herunder politiske og økonomiske aspekter, som identificerer drivkræfter for forandring, ligestillingsaspekter, magt- og legitimitetsforhold, lokale skrøbelighedsvurderinger, konfliktanalyser og systematiske risikovurderinger.
- Tilskynde partnere til at være særligt opmærksomme på muligheder for opbygning/ genopbygning af lokalsamfundsstrukturer og etablering af en kultur, der er præget af deltagelse, ansvarlighed, ikke-diskrimination og åbenhed.
- Støtte tiltag, der har til formål at give de fattige, sårbare og ekskluderede grupper, herunder piger og kvinder, en stærkere stemme i lokale og nationale politiske og planlægningsmæssige processer.

Nepal – interne flygtninge pga. oversvømmelser

I skrøbelige situationer udføres kritiske samfundsmæssige funktioner ofte, mere eller mindre vellykket, af en kompleks gruppe af aktører, herunder aktører i den private sektor og civilsamfundet med forskellige mål og legitimitet. Dette fører ofte til en uensartet kvalitet i de sociale serviceydelser, samt til at dele af befolkningen udelukkes fra selv helt basale serviceydelser som uddannelse, vand og primær sundhedspleje, enten på grund af etnicitet, tro mv. eller på grund af ressourcenedknapning. Af alle fattige og marginaliserede grupper er børn de mest sårbare, og de har behov for særlig opmærksomhed. Civilsamfundet er ofte svagt, fragmenteret og mindre veldefineret i skrøbelige miljøer. Der er ofte tale om traditionelle strukturer, herunder små lokalsamfunds-baserede organisationer, religiøse grupper, klanstrukturer osv. samt mere ”moderne” civilsamfundsaktører.

I tider med konflikt eller større katastrofer spiller de internationale aktører en afgørende rolle ved at levere livreddende bistand samt basale serviceydelser, som ikke leveres af staten. FN's organisationer, internationale NGO'er, nationale civilsamfundsorganisationer, religiøse organisationer m.fl. påtager sig her rollen som ”stedfortrædende ansvarshavere”. De fortsætter ofte med at spille denne rolle i flere år, før de nationale regeringsinstitutioner fuldt ud kan overtage rollen som ansvarshavere⁶.

LEVERING AF SERVICEYDELSER

Skrøbelighed og konflikt fører sædvanligvis til ekstrem fattigdom og mere eller mindre kroniske humanitære behov, hvilket har en negativ indvirkning på både den enkeltes muligheder og udviklingspotentiale. Ydelse af humanitær bistand har betydning for den langsigtede udvikling, og man bør gribe enhver mulighed for at støtte overgangen fra nødhjælp til udvikling. I dette tilfælde bør civilsamfundsaktørerne fokusere på at opbygge lokal kapacitet og undgå at skabe en permanent afhængighed af ekstern bistand til levering af serviceydelser. En dialog med regeringsmyndighederne om deres ansvar for at sikre eller facilitere adgangen til basale serviceydelser er således et vigtigt element i den langsigtede opbygning af en stat.

I skrøbelige situationer kan levering af serviceydelser, såsom sundhed eller vand, være et vigtigt redskab til ikke blot at opfylde umiddelbare behov men også til at skabe et vigtigt råderum, hvor civilsamfundsorganisationer deltager efter invitation og kan begynde at arbejde med mere følsomme emner – såsom beskyttelse af udsatte grupper og fortalervirksomhed for menneskerettigheder.

KAPACITETSOPBYGNING PÅ LOKALSAMFUNDSNIVEAU

I skrøbelige miljøer med svage statsstrukturer er det typisk lokalsamfundet, der opfylder befolkningens umiddelbare behov. Videreudvikling af denne kapacitet er afgørende ikke blot for bedre levering af serviceydelser og sikkerhed, men også for opbygning af robusthed, etablering af indtægtsgrundlag, indtægtsskabende aktiviteter og forhåbentlig langsigtet stabilitet. Dette kan også være en måde at etablere og styrke lokale folkelige grupper og oparbejde en samarbejdskultur og mere demokratiske og fredelige måder at løse konflikter på. Lokalsamfundene kan også dermed få en stærkere stemme i forhold til overordnede instanser, enten som vagthund i relation til dårlig regeringsførelse og/eller ved at kræve bedre regeringsførelse.

STØTTE TIL LOKALE CIVILSAMFUND

Ved planlægning af tiltag og mekanismer til at støtte ”ansvarlighed overfor berørte befolkninger” skal civilsamfundsaktørerne altid se efter muligheder for at støtte eller etablere lokale civilsamfundsstrukturer. Der bør fastlægges grundlæggende principper og mekanismer for deltagelse, ikke-diskrimination, inklusion og åbenhed. Disse principper kan hjælpe med opbygningen af et mere robust og fredeligt samfund.

6 Se ”Strategi for Danmarks humanitære indsats 2010-2015”, som indeholder en nærmere beskrivelse af den generelle humanitære indsats.

Kenya – uddeling af nødhjælp

FREMME AF EN INKLUDERENDE DIALOG

I nogle skrøbelige stater fungerer statsopbygningsprocesser som en ramme for en national politikdialog, men det er ikke altid, processen er fuldstændigt inkluderende. Civilsamfundet har også en rolle at spille i at mobilisere de fattige og marginaliserede, og som den, der videreformidler deres input til bredere politiske processer. Sikring af en inkluderende dialog er en kritisk rolle for civilsamfundet, og det er afgørende for mere bæredygtige og langsigtede politisløsninger.

BIDRAG TIL STATSOPBYGNING

Civilsamsfundsaktører kan supplere mere regulær stat-til-stat støtte eller støtte fra FN's institutioner ved at engagere sig i institutionel styrkelse af strategiske regeringsinstitutioner, såsom sundhed, uddannelse, landbrug, sociale ministerier og sågar, hvis mulighederne er til stede, med mere grundlæggende statslige institutioner såsom retssektoen, f.eks. politiet. Et særligt relevant område er, bortset fra faglig kapacitet, udvikling af kompetencer og tilgange til, hvordan regeringsinstitutioner kan interagere med civilsamfundet i inkluderende processer med medbestemmelse. Sådanne aktiviteter bør dog kun iværksættes med fuld respekt for de humanitære principper.

SAMARBEJDSMODALITETER

DANMARK VIL:

- Aktivt opfordre regeringerne i prioritetslandene og andre relevante partnere til at skabe rum for civilsamfundet, således at det kan udfylde sin rolle i alle sektorer og på alle niveauer.
- Samarbejde med civilsamfundet omkring planlægning, monitorering og evaluering af de danske landeprogrammer.
- Anvende kontakten med civilsamfundet på landeniveau som grundlag for politikdialog.
- Fremme trepartsforhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter fra arbejdsgiverorganisationer, fagforeninger og regeringen med henblik på at beskytte arbejdstagernes rettigheder og løse konflikter på arbejdspladsen.
- Støtte danske civilsamfundsorganisationer med henblik på at udvikle kapacitet hos deres civilsamfundspartnere og tilføre værdi til deres programmer.
- Arbejde for at fremme finansieringsmuligheder for internationale civilsamfundsaktører og koordinere dette med andre donorer.
- Anvende innovative tilgange med henblik på at styrke samarbejdet mellem danske civilsamfundsorganisationer og virksomheder, som er engageret i Danida Business Partnerships.

Danmark vil anvende en bred vifte af samarbejdsmodaliteter med henblik på at støtte civilsamfundsaktører på lande-niveau, regionalt niveau og internationalt niveau. Dette kapitel beskriver de mulige partnerskabstyper, som har til formål at støtte lokale civilsamfund på landeniveau og via Det Arabiske Initiativ og Naboskabsprogrammet samt støtte på internationalt niveau, via multilaterale organisationer, EU, internationale NGO'er og tænketanke.

STØTTE TIL CIVILSAMFUNDET I DANSKE LANDEPROGRAMMER

Danmark udarbejder landeprogrammer for sit engagement i alle prioritetslande på grundlag af landepolitikpapirer. Et landeprogram består af maksimalt tre tematiske programmer, som understøtter landepolitikpapirets strategiske mål samt generel budgetstøtte, hvor dette er relevant. Hvert tematisk program består af en række udviklingsengagementer, hvor der for hvert enkelt engagement er én partner. Hvor det er relevant kan det være en civilsamfundspartner eller en fond, som støtter civilsamfundsorganisationer. Der skal også udarbejdes en analyse af det tematiske programs effekt på civilsamfundet.

Under udarbejdelsen af landepolitikpapiret skal civilsamfundets rolle, styrker og kapacitet analyseres, herunder også rettighedshavernes muligheder for at kræve deres rettigheder. Drivkraft for forandring samt hindringer for civilsamfundsendagement – det eksisterende

eller ikke-eksisterende råderum, hvor civilsamfundet kan agere – skal kortlægges. Vigtige alliancepartnere i implementeringen af den rettighedsbaserede tilgang, herunder civilsamfundsaktører, skal identificeres og defineres. Når disse vurderinger udarbejdes vil repræsentationerne anvende eksisterende analyser, ligesom de vil samarbejde med andre udviklingspartnere. Danske repræsentationer vil for eksempel engagere sig så meget som muligt i udarbejdelsen og den fortsatte monitorering af EU's køreplaner for samarbejde med civilsamfundsorganisationer.

Fælles fonde for civilsamfundet

Danmark vil fortsat indgå i fælles fonde for civilsamfundet på landeniveau, hvor dette er relevant. Ved kanalisering af midler via disse finansieringsmekanismer vil Danmark prioritere, at følgende overholdes:

- Fondens formål og funktion skal afstemmes med Strategien for Danmarks udviklingssamarbejde, Civilsamfundspolitikken og den rettighedsbaserede tilgang.
- Udformningen af den fælles fond bør være baseret på tilstrækkelig høring af civilsamfundet og en dynamisk analyse af den nationale kontekst.
- Den fælles fond skal foruden finansiering omfatte støtte til kapacitetsudvikling.
- Civilsamfundet skal være tilstrækkeligt repræsenteret i ledelsen, og rollerne for administration og ledelse skal være klart definerede.
- Fondens sekretariat skal have lederevner, kompetente medarbejdere og delegeret kompetence til at tage beslutninger med henblik på fleksibelt og effektivt at kunne reagere på civilsamfundets behov.
- Den fælles fonds ledelse, medarbejdere og kultur skal gøre det muligt for den at være nyskabende på tværs af alle dens funktioner – herunder nye former for støtte til kapacitetsudvikling, identifikation og støtte af nye drivkræfter for forandring i samfundet, støtte til tværsektorale partnerskaber og involvering af nye finansieringspartnere i fælles fonde for støtte til civilsamfundet.
- Systematisk monitorering af risici bør sikres, og der skal sikres tilstrækkelig kapacitet til administrativ og økonomisk styring.

STØTTE VIA DET ARABISKE INITIATIV OG NABOSKABSPROGRAMMET

Parallelt med støtten til prioritetslande med landeprogrammer kanaliserer Danmark også støtte til civilsamfundsorganisationer i specifikke geografiske områder, herunder mellemindkomstlande, f.eks. Mellemøsten og den østeuropæiske region. Med denne støtte søger Danmark at bidrage til reformprocesser, herunder

Nepal – lokal kvindegruppe

politisk, demokratisk og økonomisk udvikling som er i gang i de specifikke områder, samt at fremme respekt for og beskyttelse af menneskerettigheder.

Støtte til civilsamfundsaktører udgør en hjørnesten i programmerne, som også omfatter partnerskaber mellem danske og lokale civilsamfundsaktører. Støtten fremmer dialog, netværkssamarbejde, informationsudveksling, fælles aktiviteter og faciliterer etablering af organisationer eller strukturer med regional rækkevidde. Vigtige mål for det regionale engagement er at fremme demokratiske samfund og menneskerettigheder samt søge at styrke uafhængige medier af høj kvalitet.

STØTTE VIA DANSKE CIVILSAMFUNDSAKTØRER

Målet med Danmarks støtte til danske civilsamfundsorganisationer er at støtte kapacitetsudviklingen af deres civilsamfundspartnere i det globale syd. Målet er at sætte disse partnere i stand til at fremme og varetage deres målgruppers interesser samt arbejde med fortalervirksomhed for fattige og ekskluderede befolkningsgrupper. Dette kræver et partnerskab, som rækker videre end blot et konkret projekt. Danske organisationer skal bl.a. støtte udviklingen af kernekompetencer hos deres partnerorganisationer i det globale syd og ikke begrænse sig til at være en kanal for finansiering.

Danske civilsamfundsorganisationer spiller en vigtig rolle i det danske udvik-

lingssamarbejde. De viser solidaritet mellem grupper af mennesker i Danmark og i det globale syd ved at tilføre en menneske-til-menneske dimension. Dette skaber større forståelse og støtte i Danmark samt inkluderer fattige og ekskluderede grupper i det globale syd i den globale dialog om udvikling. Det store antal danske frivillige organisationer, som deltager i udviklingssamarbejdet, er i sig selv værdifuldt, for det fremmer læring og udveksling af idéer og problemstillinger og udvikler fælles prioriteter.

Det er vigtigt, at de enkelte organisationer selv identificerer deres egen rolle i offentlig-private partnerskaber, i overensstemmelse med deres mandat. Det er ligeledes vigtigt, at samarbejdet mellem de danske organisationer og deres partnere tilpasses de globale ændringer i civilsamfundet og nye kommunikationsteknologier.

Strategiske partnerskabsaftaler med danske organisationer, finansieret på finansloven for både civilsamfundsstøtte og humanitær støtte, er baseret på organisationernes egne visioner og mål og muliggør langsigtede og strategiske programmer i samarbejde med deres partnere i det globale syd. Det flerårige finansieringsperspektiv skaber stabile betingelser for et effektivt samarbejde og en effektiv kapacitetsudvikling hos både de danske organisationer og deres partnere. Ligeledes giver en strategisk partnerskabsaftale fleksibilitet til at tilpasse aktiviteterne til erfaringer og forandringer. De strategiske partnerskabsorganisationer identificerer, plan-

lægger, lancerer, implementerer, monitorer og evaluerer selv deres humanitære og/eller udviklingssamarbejdsaktiviteter. De aktiviteter, der er omfattet af partnerskabsaftalerne, er koncentreret omkring organisationernes egne kernekompetencer inden for Civilsamfundspolitikken og den Humanitære strategis overordnede rammer.

Når en organisation bliver kapacitetsvurderet med henblik på at kunne indgå en strategisk partnerskabsaftale til støtte for civilsamfundets udvikling, undersøges følgende områder:

- a. Administrativ, finansiel og faglig kapacitet
- b. Erfaring med udviklingssamarbejde og humanitært samarbejde
- c. Om deres arbejde er på linje med danske strategier og politikker for udviklingssamarbejde
- d. Kontekstanalyse af partnerlande
- e. Egenfinansiering og grundlag for folkelig forankring
- f. For humanitære organisationer: certificering (ECHO, HAP eller lignende).

Partnere, som har indgået en strategisk partnerskabsaftale om støtte til udvikling af civilsamfundet, gennemgås én gang hvert fjerde år. Her vurderes organisationernes resultater på baggrund af deres rapportering. Vurderingen anvendes i en

Burkina Faso – elever arbejder med metal på det tekniske gymnasium

ressourceallokeringsmodel (RAM), som bestemmer organisationens andel af den samlede finansiering, der allokeres til de strategiske partnerskabsaftaler. Modellen giver incitamenter til en passende håndtering af risici snarere end til helt at undgå risici.

I takt med at lokale civilsamfundsaktører udvikler kapacitet ikke blot inden for de administrative, finansielle og faglige områder, men også organisatorisk og inden for fortalervirksomhed, opstår der et øget behov for at se nærmere på, hvordan danske civilsamfundsorganisationer tilfører værdi til gensidige partnerskaber og deres partners aktiviteter. Danske civilsamfundsorganisationer bliver i stigende grad medlem af internationale sammenslutninger. Dette understreger behovet for at dokumentere deres tillægs-værdi, for så vidt angår deres strategiske indflydelse og bidrag til disse sammenslutningers programmer på landeniveau, hvor også bidrag fra andre internationale og lokale partnere tages i betragtning. Monitorering og rapportering bør ikke blot omfatte resultaterne af arbejdet med partnerorganisationer. Oplysninger om, hvordan partnerskabet har udviklet nye, fleksible måder at arbejde på bør også indgå, herunder også om samarbejde med nye aktører. Rapporteringen bør ligeledes indeholde oplysninger om, hvordan danske civilsamfundsorganisationer bistår det globale syd med at øve indflydelse på dagsordener og prioriteter i internationale alliancer og politikdrøftelser.

På finanslovenslinjen vedrørende støtte til civilsamfundet, er andre modaliteter som støtter danske civilsamfundsorganisationer, der ikke har en strategisk partnerskabsaftale, opført som puljemidler og netværk.

Bevilgede puljemidler allokeres til udvalgte paraplyorganisationer med det formål at øge kapaciteten blandt danske civilsamfundsorganisationer til at skabe større interesse for og viden om udviklingsforhold samt til at indgå i udviklings-samarbejdsaktiviteter med deres partnere i det globale syd. Denne modalitet muliggør også finansiering af renovering og forsendelse af brugt og doneret udstyr, som er indsamlet i Danmark.

Via disse typer støtte søger Danmark at bidrage til udviklingsresultater og fremme en bred og forskelligartet vifte af civilsamfundsstøtte og koblinger mellem Danmark og lande i det globale syd. Det skaber solidaritet mellem civilsamfundsaktører samt opmærksomhed omkring og støtte til udvikling i den danske befolkning.

Midler til professionelle **netværk** i civilsamfundet søger at støtte kapacitetsudvikling og styrke samarbejdet mellem de danske organisationer. Dansk støtte til netværk har også til formål at facilitere danske civilsamfundsorganisationers samarbejde med partnere i det globale syd for at øge deres indflydelse. Effektiviteten af denne form for netværkssamarbejde skal dokumenteres. Endvidere søger samarbejdet at styrke danske netværks koblinger til både danske politikere og regeringsorganer samt medierne.

STØTTE TIL CIVILSAMFUNDSAKTØRER PÅ INTERNATIONALT NIVEAU

Multilaterale og regionale organisationer

Civilsamfundsorganisationer spiller en vigtig rolle i de multilaterale organisationers arbejde, såsom FN, Verdensbanken og regionale organisationer, som EU. CSO'er er direkte målgrupper og interessenter i koordination af fortalervirksomhed samt som implementerende partnere.

Det forventes, at målene i Civilsamfundspolitikken respekteres, når Danmark støtter samspillet mellem de multilaterale eller regionale organisationer og civilsamfundet, i tråd med de multilaterale organisationers respektive mandat, rolle og implementeringsmodaliteter. Når de multilaterale og regionale organisationers projekter og programmer påvirker civilsamfundet, må resultater og effekter ikke have negativ indvirkning på de overordnede mål i Civilsamfundspolitikken. Der skal tages passende forholdsregler, og princippet om ikke at forårsage skade skal altid overholdes. Endvidere skal civilsamfundet inddrages af de multilaterale og regionale organisationer i strategisk udvikling, når dette er relevant. Hvor det er muligt, skal civilsamfundsorganisationer engageres i planlægnings- og koordinationsfora, der ledes af multilaterale organisationer. Danmark vil arbejde for, at principperne i Civilsamfundspolitikken respekteres, når multilaterale og regionale organisationer etablerer partnerskaber med civilsamfundsorganisationer.

Efter vedtagelsen af Lissabontraktaten (2009) har EU spillet en stadigt vigtigere rolle i den politiske dialog med partnerlande. Danmark vil arbejde for, at EU systematisk inddrager civilsamfundene i udviklingssamarbejdet og sikre, at EU er en fast støtte for civilsamfundet i situationer, hvor deres politiske råderum bliver presset. Danmark vil støtte, at de lokale køreplaner for EU's samarbejde med civilsamfundet udformes via en åben og inkluderende proces, som involverer civilsamfundet.

Internationale civilsamfundsorganisationer

Danmark samarbejder med en række internationale civilsamfundsorganisationer og netværk, som ofte i kombination med lokale medlemsforeninger bidrager med faglig ekspertise og viden i partnerlande. De internationale civilsamfundsorganisationer udfylder en vigtig rolle ved at indsamle international erfaring og dybdegående viden om de multilaterale systemer og bringe denne tilbage til lokale civilsamfundsorganisationer. De interagerer let med multilaterale organisationer og bidrager ofte med vigtige oplysninger til og yder pres på de nationale delegationer i forbindelse med forhandlinger og forsamlinger.

Nedskæringer i mindre bevillinger til udvikling har påvirket støtten til internationale civilsamfundsorganisationer. De får sværere og sværere ved at skaffe finansiering, da mange udviklingspartnere

har ønsket at begrænse de administrative omkostninger ved at skære ned på antallet af mindre bevillinger. Den reducerede finansiering skyldes ikke kvaliteten eller effekten af organisationernes arbejde, men at flere donorer har foretaget nedskæringer samtidig. Danida vil udarbejde et studie for at skaffe mere viden om problemet.

SAMARBEJDE MELLEM CIVILSAMFUNDET OG DEN PRIVATE SEKTOR

Civilsamfundsaktører indgår i stigende grad i samspil med den private sektor som partnere med det fælles mål at bidrage til mere bæredygtige og ansvarlige forretningsmodeller. I Danida Business Partnerships – et instrument som yder økonomisk støtte til udvikling af kommercielle partnerskaber mellem danske virksomheder og partnere fra det globale syd med det formål at skabe arbejdspladser, styrke konkurrencen og fremme CSR – inviteres civilsamfundsaktører til at deltage som tilknyttede partnere og bidrage med deres viden, erfaring og ekspertise. Danmark vil søge innovative forslag til, hvordan man kan udvikle potentialet og styrke samarbejdet mellem danske civilsamfundsorganisationer og virksomheder, som indgår i Danida Business Partnerships.

Danmark er stærkt engageret i at sikre, at vækst går hånd i hånd med ansvarlig

adfærd fra erhvervslivets side⁷. Danmark har aktivt støttet FN's Global Compact i flere år og har ydet finansiel støtte til arbejdet med FN's Retningslinjer for Erhverv og Menneskerettigheder og støtter nu FN's arbejdsgruppe med at fremme implementeringen af principperne i praksis i samarbejde med stater, erhvervsliv og civilsamfundet. Danmark yder også støtte til en række initiativer fra civilsamfundet, som fokuserer på at fremme virksomhedernes CSR og Fair Trade.

Fremme, respekt og beskyttelse af menneskerettighederne på arbejdspladsen er specielt vigtigt. Arbejde er grundlaget for personlig værdighed, stabilitet for familien og fred i samfundet, og derfor er produktiv beskæftigelse og anstændigt arbejde væsentlige elementer i fattigdomsbekæmpelse og opnåelse af en retfærdig, inkluderende og bæredygtig udvikling⁸. Danmark ønsker at støtte initiativer, som fremmer trepartsforhandlinger og social dialog mellem uafhængige arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationer. Dette er helt centralt for at sikre arbejdstagerrettigheder samt løse konflikter på arbejdspladsen og opbygge sammenhængende samfund.

7 Se handlingsplanen for virksomheders samfundsansvar: Ansvarlig vækst 2012-2015 .

8 Den internationale arbejdsorganisation (ILO), <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang-en/index.htm>

FOLKELIG FORANKRING OG OPLYSNINGSAKTIVITETER

DANMARK VIL:

- Støtte udvikling af kommunikationsaktiviteter i Danmark via danske civilsamfundsaktører med henblik på at fremme aktiv deltagelse i og forståelse for globale forhold og udviklingsperspektiver i den danske befolkning.
- Opfordre civilsamfundsaktører til at samarbejde om oplysningskampagner med henblik på at øge opmærksomheden om fattige og ekskluderede befolkningsgruppers økonomiske, kulturelle, sociale og politiske rettigheder samt viden om globale udviklingsspørgsmål.

Det er af afgørende betydning for civilsamsfundsaktører, at de har folkelig opbakning, uanset om det er i Danmark eller i det globale syd. Danmark støtter tanken om, at et stærkt, pulserende, repræsentativt og ansvarligt civilsamfund er en forudsætning for en bæredygtig og demokratisk udvikling. Civilsamsfundsorganisationerne skal være tæt forbundne med og involverede i de samfund, de arbejder for, forstå deres problemer og udvise fuld åbenhed og ansvarlighed. Dette vil sikre en langsigtet forståelse for civilsamfundets rolle, og de emner de er fortalere for.

GRUNDLAG FOR FOLKELIG FORANKRING I DET GLOBALE SYD

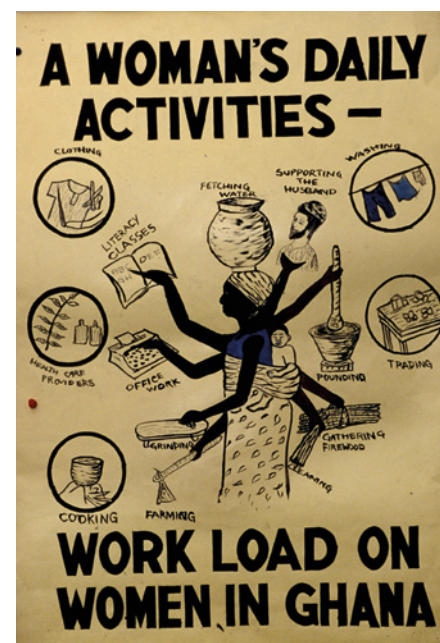
Danmark støtter styrkelsen af et repræsentativt civilsamfund i det globale syd og dets bredere troværdighed og legitimitet. Danmark fokuserer på civilsamfundets rolle i forhold til at organisere, mobilisere og skabe generel deltagelse i udviklingsprocesser, bl.a. via partnerskaber mellem danske civilsamsfundsaktører og civilsamsfundsaktører i det globale syd. Repræsentative og legitime organisationer i det globale syd handler om mere end blot en stor medlemsskare og orden i bogholderiet. Mange civilsamsfundsorganisationer vinder respekt og anerkendelse via deres evne til at være til stede lokalt og engagere fattige og ekskluderede grupper. I nogle kontekster er der behov for mere kontakt mellem nationale civilsamsfundsaktører, ofte hovedstadsbaserede, og lokalsamfundsbaserede organisationer i landområder og uformelle bosættelser.

GRUNDLAG FOR FOLKELIG FORANKRING I DANMARK

Danske organisationer bør også gøre en fælles indsats for at fastholde og øge deres folkelige forankring i Danmark. Det er vigtigt at fastholde en bred tilgang til dette arbejde i de kommende år. Mangfoldighed i det danske civilsamfund er en afgørende egenskab, og derfor vil de enkelte organisationer fortsat frit kunne vælge forskellige elementer i dette arbejde. Nogle har klare fordele i form af en stor medlemsskare, andre fordi de har landsdækkende kampagner, mens andre igen kan mobilisere omfattende støtte fra frivillige. Der er blevet formuleret konkrete mål, især for danske organisationer med strategiske partnerskabsaftaler, med henblik på at øge medlemsskaren og deres egen indsamling af midler. Danida vil foretage et studie af gode erfaringer fra de danske organisationer på dette område og forslag til, hvordan man kan forbedre målingen af indsatsen.

UDDANNELSE I UDVIKLING OG OPLYSNINGSAKTIVITETER I DANMARK

Danske civilsamsfundsorganisationer har omfattende netværk og kontakter i de samfund og lokalsamfund, hvor de er aktive. De har derfor gode forudsætninger for at nå ud til en bred målgruppe med oplysninger om deres aktiviteter og bredere globale emner, herunder mulighed for at engagere de enkelte danskere.

Ghana – plakat om kvinders vilkår

Nye muligheder for samarbejde vil blive undersøgt i de kommende år, delvist i relation til danske *public diplomacy* initiativer og i forbindelse med internationale begivenheder, såsom FN-topmøder. Civilsamsfundsorganisationer i det globale syd og i Danmark kan deltage i disse initiativer. De kan også være baseret på partnerskabsaftaler mellem civilsamsfundsorganisationer i nord og syd med henblik på at lancere fælles oplysningsinitiativer.

Oplysningsaktiviteternes kvalitet vil blive vurderet regelmæssigt med henblik på at udvikle nye metoder, anvende nye og sociale medier samt forbedre målretningen af kommunikation mod specifikke, prioriterede grupper i den danske befolkning, herunder kommunikation omkring komplekse problemstillinger og muligheder for engagement. På dette område er der muligheder for yderligere samarbejde med offentlige og privatejede medier samt med virksomheder i den private sektor.

8

MONITORERING OG RAPPORTERING

DANMARK VIL:

- Anvende eksisterende procedurer for rapportering om implementeringen af Civilsamfundspolitikken.
- Prioritere gradvis og systematisk indførelse af monitorering på lokalt niveau og lokale processer, der afspejler ekskluderede og fattige gruppers aktive deltagelse baseret på opdelte data.
- Fremme anvendelse af indikatorer, der måler civilsamfundets kapacitet til at engagere sig i fortalervirksomhed af høj kvalitet og gennemføre principperne bag den rettighedsbaserede tilgang.
- Sætte fokus på nye og innovative metoder til at måle effekten af politkarbejde.
- Stille krav om dokumentation for innovative, ligeværdige og gensidige partnerskaber.
- Gennemgå samarbejdsmodaliteterne regelmæssigt med henblik på fortsat at støtte et uafhængigt, mangfoldigt civilsamfund som er tilpasset udviklingen af civilsamfundet i det globale syd.

MONITORERING

Civilsamfundspolitikken dækker perioden fra 2014 til 2020 med en planlagt evaluering i 2020. Det forventes, at der vil blive gennemført løbende evalueringsaktiviteter som led i implementeringen af politikken og som opfølgning på anbefalingerne i evalueringen af den tidligere Civilsamfundsstrategi.

Obligatoriske midtvejsevalueringer af **landeprogrammerne**, der varetages af Udenrigsministeriets Udviklingsfaglige Tjeneste (UFT), omfatter en gennemgang af den politiske, sociale og økonomiske udvikling samt udviklingen på menneskerettighedsområdet med relevans for implementeringen af landeprogrammerne. Disse evalueringer omfatter de enkelte landes udvikling inden for fattigdomsbekæmpelse, menneskerettigheder, ligestilling mellem kønnene, klimaforandringer, miljø, grøn vækst og civilsamfundets rolle. Evalueringerne kommer også til at indeholde en gennemgang af de vigtigste forandringer i den politiske og økonomiske analyse af forandringskraften på landeniveau samt en evaluering af den rettighedsbaserede tilgang i de tematiske programmer. Midtvejsevalueringerne vil omfatte en vurdering af, hvordan Danmark har været med til at skabe øget råderum for et uafhængigt civilsamfunds stemme og aktiviteter, og hvordan Danmark har haft indflydelse på civilsamfundets evne til at spille en rolle i udviklingsprocesserne i de pågældende lande.

EU-delegationerne i samarbejde med medlemsstaterne udarbejder **køreplaner** for EU's samarbejde med civilsamfundet, hvor der tages udgangspunkt i en grundlæggende forståelse af civilsamfundsorganisationernes rolle i den bredere socio-økonomiske kontekst, de agerer i. Danske repræsentationer vil deltage så aktivt som muligt i udarbejdelsen og den løbende monitorering af disse køreplaner. Køreplanernes analyser vil også danne grundlag for danske bilaterale aktiviteter med civilsamfundsorganisationer.

Den universelle periodiske bedømmelse – UPR: Rapporter og anbefalinger fra UPR danner grundlag for Danmarks engagement i civilsamfundet, og udviklingsindi-

katorerne vedrørende det råderum, civilsamfundsorganisationerne agerer i, vil blive monitoreret.

Samarbejdet mellem danske civilsamfundsorganisationer og deres partnere er baseret på et gensidigt udbytterigt og ligeværdigt partnerskab. Det forventes af danske civilsamfundsorganisationer, med strategiske partnerskabsaftaler, at de leverer evidensbaserede resultater og tilfører samarbejdet med deres partnere i det globale syd en tillægsværdi i deres rapportering. Dette vil blive efterprøvet i de regelmæssige gennemgange af deres resultater og partnerskaber i forhold til opfyldelse af målene i Civilsamfundspolitikken. Der vil blive lagt særligt vægt på,

Uganda – valgkommissionens kontor

Bolivia – udstedelse af identitetskort

hvordan danske civilsamfundsorganisationer har spillet deres rolle som vagthund og fortaler for deres respektive bagland, og på hvordan de har anvendt den rettighedsbaserede tilgang i forbindelse med implementeringen af programmerne.

Løbende dialog og evalueringsmekanismer med **multilaterale og regionale organisationer** vil se på, hvordan civilsamfundet er blevet inddraget i disse organisationers politik- og implementeringsstrategier. Der bør være særligt fokus på dokumentering af, hvordan internationale NGO'er har spillet deres rolle som vagthund og fortaler for deres respektive bagland, og hvordan de har anvendt den rettighedsbaserede tilgang i forbindelse med implementeringen af programmerne.

MONITORERING AF CIVILSAMFUNDET

Rapportering om civilsamfundet bygger fortsat på den systematiske monitorering af resultater (*outputs* og *outcome*) og, hvis det er muligt, af effekt. Monitoreringssystemer bør i højere grad tilpasses, så de omfatter de fire principper i den rettighedsbaserede tilgang som procesindikatorer, og så de dokumenterer resultater i forhold til at opfylde rettighedshavernes og ansvarshavernes kapacitetsbehov. Det forventes, at civilsamfundsaktører med tiden vil spore opfyldelsen af menneskerettighedsstandarder ved hjælp af håndgribelige resultater, idet det forudses, at der efterhånden opnås resultater på menneskerettighedsområdet. Civilsamfundsorganisationernes resultatramme bør indeholde disaggre-

geret data, så der kan monitoreres og rapporteres om forbedringer for fattige og ekskluderede grupper.

Danmark og danske civilsamfundsaktører skal udvikle kapacitet til at monitorere fremskridt i forhold til de fire principper i den rettighedsbaserede tilgang, mens det samtidig tilstræbes at respektere partnerernes monitoreringssystemer og indikatorer. Der skal være enighed om valg af indikatorer, som skal være relevante for den specifikke kontekst, men de skal også være i overensstemmelse med det aftalte resultatbaserede styringssystem. Få og informative indikatorer siger meget mere end komplekse systemer. Civilsamfundsaktører bør i højere grad anvende lokalt forankrede, inddragende monitoreringsmetoder. De giver bedre oplysninger end kontrolmålinger og kan, hvis de anvendes konsekvent, bidrage til at styrke rettighedshaverne.

Lokale indikatorer bør kombineres med indikatorer, der viser fremskridt i det rettighedsbaserede arbejde, og i civilsamfundsaktørernes evne til at udøve fortalervirksomhed. Det er fortsat vanskeligt at påvise egne konkrete resultater med fortalervirksomhed, især i forbindelse med fælles arbejde gennem koalitioner. Civilsamfundsaktører bør anerkende og værdsætte andres arbejde i deres rapporter og bevidst reflektere over egne direkte eller indirekte bidrag til de opnåede forandringer.

POLITIK FOR DANSK STØTTE TIL CIVILSAMFUNDET

Juni 2014

Udgiver:
Udenrigsministeriet
Asiatisk Plads 2
1448 København K

Telefon 33 92 00 00
Fax 32 54 05 33
E-mail um@um.dk
Internet www.um.dk

Design: BGRAPHIC
Tryk: Rosendahls - Schultz Grafisk
Fotos:

Foto, forside: Søren Rud
Side 3: Mikkel Østergaard
Side 9: Mikkel Østergaard
Side 18: Søren Rud
Side 20: Jørgen Schytte
Side 21: Jørgen Schytte
Side 24: Heine Pedersen
Side 25: Jørgen Schytte
Side 26: Søren Rud
Side 28: Jørgen Schytte
Side 31: Mikkel Østergaard
Side 32: Thorsten Overgaard
Side 35: Jørgen Schytte
Side 37: Mikkel Østergaard
Side 38: Klaus Holsting

Publikationen kan downloades eller bestilles på:
www.danida-publikationer.dk

Teksten kan citeres frit

ISBN 978-87-7087-824-1 (trykt version)
ISBN 978-87-7087-822-7 (internet version)
ISBN 978-87-7087-826-5 (html version)

UDENRIGSMINISTERIET

DANIDA

DANMARKS
UDVIKLINGSSAMARBEJDE

WWW.DANIDA.DK